

Висновки. Проведений аналіз конотонічних одиниць інтернет-текстів засвідчує: 1) високу культурну репутацію імен, що стали джерелами конотонімів; 2) усталені в світовій культурі конотеми; 3) вживання в інтернет-текстах узуальних КО; 4) змістове і функційне навантаження конотонімів; 5) розвиток семантики КО у контекстах різного поширення. Окрему теоретичну проблему становить дослідження специфіки конотоніма художнього – публіцистичного тексту, а також питання конотонімogeneзу у публіцистичному тексті.

Аннотация. Исследованы коннотативные антропонимы публицистического текста. Выявлено производящую основу и значение коннотативных единиц; определены продуктивные / непродуктивные модели – эксплицитные и имплицитные контексты, констатирующие появление переносного значения и удостоверяющие переход онима в коннотоним. Рассмотрен вопрос взаимодействия коннотонима – контекста; доказано влияние коннотонима на идейно-смысловую образность текста; определены перспективы развития коннотонимики. В работе использованы общепублицистические приёмы и методы ономастических исследований: систематизация и классификация коннотативных имён собственных; анализ коннотонимов в минимальном – расширенном контексте; контекстный анализ коннотонимов; метод интерпретации публицистического текста с коннотонимом.

Ключевые слова: собственное имя, коннотоним, контекст, публицистический текст, семантика.

Abstract. The connotative anthroponyms of the publicistic text are investigated. It was revealed the generating basis and the meaning of connotative units; the productive / nonproductive models are defined – explicit and implicit contexts, stating the appearance of a figurative meaning and confirming the transition of an onym into a connotonym. The question of the interaction of a connotonym – context is considered; the influence of the connotonym on the ideological and semantic figurativeness of the text is proved; the prospects for the development of connotonymy are determined. The work uses general philological techniques and methods of onomastic research: systematization and classification of connotative proper names; analysis of connotonyms in a minimal – extended context; contextual analysis of connotonyms; method of interpretation of a publicistic text with a connotonym

Key words: proper name, connotonym, context, public text, semantics.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Отин Е. С. Словарь коннотативных собственных имен. М. : ООО «А Темп», 2006. 440 с.
2. Ратникова И. Э. Имя собственное: от культурной семантики к языковой. Минск : БГУ, 2003. 214 с.
3. Кравченко Е. О. Поетика зв'язків і відношень імені – тексту – поетонімосфери: дис. ... д.філол.н. : 10.02.15. К. : Київський національний університет імені Т. Шевченка, 2017. 560 с.
4. Лукаш Г. П. Словник конотативних власних назв. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 280 с.
5. Нахимов Е. А. Прецедентные имена в массовой коммуникации: монография. ГОУ ВПО «Урал. гос. пед. ун-т»; Ин-т социального образования. Екатеринбург, 2007. 207 с.

УДК 811.111

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ НА ПОЗНАЧЕННЯ ФРУКТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Д. О. Новожилова, О. О. Залужна

Анотация. У даній науковій розвідці проводиться аналіз фразеологічних одиниць, які містять компонент на позначення фруктів. Емпіричний корпус дослідження складається з 42 одиниць, які були дібрані методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел. Аналіз емпіричного матеріалу дозволяє виділити 6 компонентів, які номінують фрукти: *apple* ‘яблуко’, *banana* ‘банан’, *grape* ‘виноград’, *peach* ‘персик’, *orange* ‘апельсин’ та *plum* ‘слива’. Найвищу продуктивність демонструють одиниці з компонентом *apple* ‘яблуко’ та *banana* ‘банан’; менш продуктивними є фразеологічні одиниці з елементом *grape* ‘виноград’ та *peach* ‘персик’; найнижчою продуктивністю характеризуються одиниці з компонентом *peach* ‘персик’ та *plum* ‘слива’.

Ключові слова: фразеологія, фразеологічна одиниця, фразеологізм, семантика, гастрономічний компонент.

1. Вступні зауваження. Фразеологізми та мовні афоризми, які включають до свого складу прислів'я, приказки та крилаті вирази найбільш повно і яскраво відображають національну культуру. Фразеологічні одиниці є одним із найбагатших ресурсів інформації

про культурний код носія мови та світобачення народу. У свою чергу, їжа в усьому обсязі та різноманітті, безперечно, є одним із найважливіших елементів життєдіяльності, що знаходить втілення в мові та комунікативній діяльності [1 : 5]. Вивчення гастрономічної лексики є одним із перспективних напрямів сучасного мовознавства, про свідчить зокрема низка наукових розвідок, які виконані в рамках різних лінгвістичних напрямів дослідження на матеріалі різних мов [2; 3].

Актуальність дослідження зумовлена потребою дослідження фразеологічних одиниць із гастрономічним компонентом, а саме групи фруктів в англійській мові, адже враховуючи невпинний розвиток міжкультурної комунікації, необхідно розрізняти культурні особливості та історично сформовані продуктові символи, які передають певні значення конкретних слів, зрозумілих лише для носіїв мови.

Об'єктом дослідження є фразеологізми англійської мови із гастрономічним компонентом представленим різновидами фруктів, серед яких зокрема з *apple* 'яблуко', *banana* 'банан', *grape* 'виноград', *peach* 'персик', *orange* 'апельсин' та *plum* 'слива'.

Предметом є семантичні особливості англійськомовних фразеологізмів, у структурі яких присутній компонент номінації фруктів.

Мета наукової розвідки полягає в аналізі семантики та визначенні продуктивності досліджуваних фразеологічних одиниць.

Матеріалом наукової розвідки слугує корпус фразеологізмів із гастрономічним компонентом, обраний методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел англійської мови, який становить 42 одиниці.

2. Теоретичні засади дослідження. Фразеологія – розділ мовознавства, в якому вивчаються лексично неподільні поєднання слів [4 : 8]. Фразеологією називають також сукупність властивих мові усталених зворотів і висловів. Фразеологічною одиницею називають відтворювану одиницю мови з двох або більше слів, цілісну за своїм значенням і стійку за складом та структурою. За визначенням О. В. Куніна, фразеологізми – це стійкі поєднання слів з ускладненою семантикою, які не утворюються за структурно-семантичним моделями змінних словосполучень [5 : 13]. Ідіоми є синтаксично гнучкі і семантично непрозорі. Це припущення на основі спостереження, що складові частини фразеологізмів не мають самостійних значень і, отже, що значення цілої ідіоми не може бути отриманими з їх частин композиційно [6 : 49]. У корпусі фразеологічних одиниць англійської мови можна виділити групу фразеологізмів із гастрономічним компонентом, тобто одиниць у компонентному складі яких наявні слова на позначення продуктів харчування, які відбивають культурні уподобання та етнічні традиції споживання їжі певної країни чи народу [7 : 154].

3. Семантика фразеологічних одиниць із семантичним фруктовим елементом.

Методом суцільної вибірки було укладено емпіричний корпус дослідження, який складається із 42 фразеологічних одиниць із фруктовим компонентом. Аналіз емпіричного матеріалу дозволяє виокремити наступні найбільш вживані слова, серед яких зокрема: *apple* 'яблуко', *banana* 'банан', *grape* 'виноград', *peach* 'персик', *orange* 'апельсин' та *plum* 'слива', тому пропоную детально розглянути ці фразеологічні одиниці.

3.1. Аналіз емпіричного корпусу демонструє, що найбільш продуктивними є фразеологізми, які містять слова з компонентом *apple* 'яблуко' (22 од., 52 %). Таким чином, можна зробити припущення, що яблуко на момент створення фразеологічного корпусу англійської мови було найбільш розповсюдженим фруктом в англійськомовному суспільстві і представляло найвагомішу значущість для носіїв культури. Розгляньмо наступні приклади:

- *Apple of one's eye* [8] 'особливо улюблена річ чи кохана людина'. Цей фразеологізм висвітлює ідею про те, що зіниця ока має яблукоподібну форму, і що очі є особливо дорогі для людини. Вживання даного виразу можна побачити у текстовому прикладі:

(1) англ. *Her grandson is the apple of her eye* [8] 'Її онук – це її скарб'.

- *Rotten apple* [10] 'людина, чий власні слова чи дії негативно впливають на цілу групу людей'. Також така конструкції використовується для опису людини, яка серед певної групи має поганий авторитет чи підводить команду. Наприклад:

(2) англ. *Before you accuse the entire department of wrongdoing, you should try to find the rotten apple that initially caused the problem* [10] ‘Перш ніж звинуватити весь відділ у неправильних діях, слід спробувати знайти гниле яблуко, яке спочатку спричинило проблему’.

• *Apple-knocker* [9] ‘людина, що переїхала із сільської місцевості’. Ця фразеологічна одиниця зазвичай використовується жителями великих міст для опису людей, які переїхали до великого міста із сільської місцевості. Текстовим прикладом вживання такої конструкції може слугувати наступне речення:

(3) англ. *Ugh, those apple-knockers move too slow for life here in the big city* [9] ‘Фу, ці сільські люди занадто повільно рухаються тут, у великому місті’.

3.2. Наступною за продуктивністю є група фразеологічних одиниць з елементом *banana* ‘банан’, яка охоплює 8 од. (19%). Наприклад:

• *Banana republic* [8] ‘бідна країна з нестійким бюджетом’. Цей фразеологізм вживається для опису невеликої країни, яку часто очолює корумпований уряд, економіка якого залежить від одного виду товару, який виробляється всередині країни, або від доходу, який країна отримує від іноземних компаній або інвесторів. Особливості вживання цього фразеологізму у мовленні можна побачити у текстовому прикладі (4):

(4) англ. *The dictator's insistence that the tiny island nation double down on its dominate export has made it even more of a banana republic* [8] ‘Наполягання диктатора на тому, що крихітна острівна нація зменшилась у порівнянні з домінуючим експортом, зробила її ще біднішою країною з нестійким бюджетом’.

• *Top banana* [9] ‘шеф, керівник або організатор чогось’. Ця фразеологічна конструкція вживається для опису людини, яка має певний вплив чи авторитет серед інших. Особливості вживання цього фразеологізму можна побачити у текстовому прикладі (5):

(5) англ. *You'll have to ask the top banana. He's out right now* [9] ‘Вам доведеться запитати це у нашого керівника, але він зараз відсутній’.

• *Banana oil* [11] ‘недоброзичлива або безглузда розмова’. Ця фразеологічна одиниця вживається також у значенні “нісенітниця”. Наприклад:

(6) англ. *Look, I know I won't get past the first round of this tournament, so you can stop feeding me banana oil* [11] ‘Слухайте, я знаю, що не пройду перший тур цього турніру, тому Ви можете перестати годувати мене обіцянками’.

3.3. Серед вибірки фразеологізмів із гастрономічним компонентом групи також було виділено фразеологічні одиниці з елементом *grape* ‘виноград’, які становлять 4 одиниці (10%). Наприклад:

• *Through the grapevine* [9] ‘через плітки чи якесь недостовірне джерело інформації’.

(7) англ. *I heard through the grapevine that John is planning to propose to Samantha next week!* [9] ‘Я почув (через плітки), що Джон планує зробити пропозицію руки та серця Саманті на наступному тижні!’

• *In the grip of the grape* [10] ‘випити забагато вина чи бути п’яним від вина’. Вираз має дослівний переклад “бути у полоні вина”, що можна інтерпретувати як “бути п’яним від вина”. Розгляньмо цю фразеологічну одиницю в текстовому прикладі:

(8) англ. *Do you remember last night at the bar at all? You were really in the grip of the grape* [10] ‘Пам’ятаєш минулу ніч у барі? Ти справді добряче випив вина’.

• *Sour grapes* [11] ‘критика або зневага до того, чого не можна мати’. Цей фразеологізм демонструє негативне та критичне ставлення до людини, яка не має певної речі, або має її в недостатній кількості. Наступний текстовий приклад демонструє вживання конструкції:

(9) англ. *He always mocks sports cars as being really impractical, but it's just sour grapes, if you ask me* [11] ‘Він завжди критикував спортивні машини як справді непрактичні, але це просто неповага, якщо ви запитаете мене’.

3.4. Не менш важливими для лінгвістичної мапи англійської мови є вирази із компонентом *peach* ‘персик’. Їхня кількість складає 3 одиниці (7 %):

- *Be a peach* [10] ‘бути чудовою та чуйною людиною’. Слово *peach* у цій конструкції означає добру людина або таку, яка готова прийти на допомогу у складній ситуації. Текстовим прикладом вживання такої конструкції може наступне речення:

(10) англ. *Thank you much for picking up the cupcakes on your way to the party – you're a peach* [10] ‘Дякую, що ти забрав кекси на шляху до вечірки – ти просто чудо’.

- *Cut smb's peaches* [9] ‘продовжувати робити якусь справу’. Вживання даного виразу можна побачити у текстовому прикладі (11):

(11) англ. *Go cut your peaches – I'll call you when I need your help* [9] ‘Продовжуй займатись своїми справами – я покличу тебе, коли мені знадобиться твоя допомога’.

- *Peach of smth* [9] ‘відмінний, ідеальний чи зразковий’. У даній конструкції слово *peach* характеризує щось позитивне, певну досконалість, так як сам персик є досить солодким за смаком. Наприклад:

(12) англ. *They won the game in the final seconds with a peach of a goal* [9] ‘Вони виграли гру в останні секунди з ідеальним голом’.

3.5. Аналізуючи суцільну вибірку фразеологічних одиниць із компонентом на позначення фруктів, стало можливим виокремити вирази із компонентом *orange* ‘апельсин’, чия кількість складає 3 одиниці (7 %):

- *Compare apples and oranges* [8] ‘спробувати виділити схожість між двома різними речами, що зазвичай неможливо зробити’. Ця фразеологічна одиниця використовується у ситуації, коли порівнюються надзвичайно різні речі, які не мають жодного відношення одна до одної. Текстовим прикладом вживання такої конструкції може слугувати речення (13):

(13) англ. *You can't compare your job as a nurse to mine as an engineer – that's comparing apples and oranges!* [8] ‘Ви не можете порівнювати роботу медсестри з моєю як інженера – це як порівняння цілковито різні речі!’

- *Squeeze an orange* [11] ‘використовувати все, що хтось або щось може запропонувати’. У цій фразі дієслово *squeeze* перекладається як “видавлювати чи вижимати”, отже фразеологізм набуває сенсу, маючи таке значення. Розгляньмо цю фразеологічну одиницю в текстовому прикладі:

(14) англ. *This business is like squeezing an orange: it doesn't matter who's doing the squeezing, you'll still get orange juice* [11] ‘З цього бізнесу можна вижати все можливе: не має значення хто вижимає, ти всеодно отримаєш результат’.

- *Go gathering orange blossoms* [11] ‘шукати дружину чи наречену’. Семантика цього фразеологізму обумовлена із частим використанням апельсинових квітів як весільних прикрас, що символізує невинність нареченої. Наступний текстовий приклад демонструє вживання конструкції:

(15) англ. *I'm quite certain that Sir Andrew went to town to go gathering orange blossoms, so we'd best get ready for a wedding!* [11] ‘Я цілком певний, що сер Ендрю поїхав до міста, щоб знайти наречену, тому нам краще приготуватися до весілля!’

3.6. Найменшою кількістю фразеологічних одиниць із компонентом на позначення фруктів характеризуються конструкції зі словом *plum* ‘слива’. У ході дослідження було виявлено 2 одиниці із зазначеним компонентом, у відсотковому співвідношенні їхня кількість складає 5 %.

- *Plum in one's mouth* [9] ‘особливе мовлення чи акцент, характерний для високого соціального класу’. Особливо часто вживання для опису людей, що живуть у Британії. Вживання даного виразу можна побачити у текстовому прикладі (16):

(16) англ. *Have you noticed that Sally's been speaking with a plum in her mouth ever since she started living in inner London?* [9] ‘Ви помітили, що Саллі спілкується із особливим акцентом ще з тих пір, як вона почала жити у центральній частині Лондона?’

• *Plum* [10] ‘приз чи винагорода’. Це слово часто вживається, коли людина описує свою винагороду або певні заслуги. Наступний текстовий приклад демонструє вживання конструкції:

(17) англ. *My plum for getting elected was a big new office* [10] ‘Моєю винагородою, коли мене обрали став новий великий офіс’.

4. Висновки

4.1. Фразеологічна одиниця – це сталий елемент мови, який має цілісне значення і несе культурний, ціннісний та історичний код нації. Дослідження одиниць з компонентом на позначення фруктів дозволяє виявити найбільш розповсюдженим фрукти в англійськомовному суспільстві, які представляють найвагомішу значущість для носіїв означуваної культури.

4.2. В емпіричному корпусі дослідження виявлено 6 елементів на позначення фруктів: *apple* ‘яблуко’, *banana* ‘банан’, *grape* ‘виноград’, *peach* ‘персик’, *orange* ‘апельсин’ та *plum* ‘слива’

4.3. Найбільш продуктивною є група фразеологічних одиниць з елементом : *apple* ‘яблуко’ (22 од., 52 %) та *banana* ‘банан’ (8 од., 19%), менш продуктивними є такі групи, як *grape* ‘виноград’ (4 од., 10 %) та *peach* ‘персик’ (3 од., 7 %). Найменшою продуктивністю характеризується група фразеологізмів з компонентами *peach* ‘персик’ (3 од., 7 %) та *plum* ‘слива’ (2 од., 5 %).

Аннотация. В данной научной разведке проводится анализ фразеологических единиц, которые содержат компонент для обозначения фруктов. Эмпирический корпус исследования состоит из 42 единиц, которые были подобраны методом сплошной выборки из лексикографических источников. Анализ эмпирического материала позволяет выделить 6 компонентов, которые номинируют фрукты: *apple* ‘яблоко’, *banana* ‘банан’, *grape* ‘виноград’, *peach* ‘персик’, *orange* ‘апельсин’ и *plum* ‘слива’. Наивысшую продуктивность демонстрируют единицы с компонентом *apple* ‘яблоко’ и *banana* ‘банан’; менее продуктивными являются фразеологические единицы с элементом *grape* ‘виноград’ и *peach* ‘персик’; низкой производительностью характеризуются единицы с компонентом *peach* ‘персик’ и *plum* ‘слива’.

Ключевые слова: фразеология, фразеологическая единица, фразеологизм, семантика, продуктивность, гастрономический компонент.

Abstract. This scientific investigation analyzes the phraseological units that contain a component to denote fruit. The empirical body of the study consists of 42 units, which were selected by the method of continuous sampling from lexicographic sources. Analysis of the empirical material allows to identify 6 components that nominate fruits: apple, banana, grape, peach, orange and plum. The highest productivity is shown by units with the component apple and banana; less productive are phraseological units with the element of grape and peach; units with peach and plum are characterized by the lowest productivity.

Key words: phraseological unit, idiom, phraseology, semantics, gastronomic component.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Renfrew J. Food and Cooking in Medieval Britain, English Heritage. 1985. 47 с.
2. Залужна О. О., Головенько В. В. Особливості генези та функціонування синестетичної метафори в оглядах українських страв та продуктів харчування (на матеріалі YouTube відео англійськомовних блогерів). *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах* : зб.наук.праць. М. Я. Оленяк (голов. ред.). Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. Вип. 38. С. 62–73. DOI: <http://dx.doi.org/10.31558/2075-2970.2019.38.6>
3. Крячек О. С. Запозичення гастрономічної лексики в сучасній французькій та російській мовах. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. Вип. 10. Том 2. С. 58–63.
4. Дубенец Э. М. Современная английская лексикология. М. : Глосса-пресс, 2004. 194 с.
5. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка: учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. М. : Высш. шк., Дубна : Изд. центр «Феникс», 1996. 381 с.
6. Левченко О. П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект : монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 349 с.
7. Hee-Rahk Chae, Idioms: Formally Flexible but Semantically Non-transparent. *29th Pacific Asia Conference on Language, Information and Computation: Posters*. 2015. pages 46 - 54
8. Addison Wesley, Longman Limited Longman Idioms Dictionary, 1989. 398 с.
9. Oxford Idioms Dictionary for learners of English. Oxford: OUP, 2004. 543 с.
10. Англо–український фразеологічний словник. К. : т-во «Знання», 2005. 1056 с.
11. Collins Cobuild Dictionary of Idioms. L.: Harper Collins Publishers, 1997. 493 с.